

УДК 37.04

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СОКРАТА У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОГО АРГУМЕНТОВАНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Узагальнюючи результати останніх досліджень, автор визначає особливості застосування «сократівського» методу для навчання студентів юридичного профілю, зазначаючи переваги і складнощі у його застосуванні у навчанні англійського аргументованого писемного мовлення. У статті також проаналізовані існуючі підходи до навчання іншомовного писемного мовлення і зроблена спроба визначити найбільш ефективний для навчання саме англійського аргументованого писемного мовлення.

Ключові слова: англійське аргументоване писемне мовлення, метод-продукт, метод-процес, метод Сократа, юридична англійська мова.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Поглиблення глобалізаційних процесів у всіх сферах суспільно-економічного життя породжує якісно нові виклики перед випускниками вищих юридичних навчальних закладів. Це вимагає від майбутнього фахівця в галузі права не лише набутих спеціальних знань, а сформованості професійної компетенції, зокрема професійно-орієнтованої англомовної комунікативної компетенції, особливою рисою якої є аргументованість. Досвід Сполучених Штатів Америки, лідера якісної юридичної освіти в світі, вказує на застосування методу Сократа у навчанні майбутніх правників. Головне завдання цього методу – навчити студента думати як юрист. Вміння обґрунтовувати свою позицію, доводити правильність своїх суджень чи спростовувати аргументи опонентів є вкрай важливим для майбутніх юристів. У широкому сенсі робота юриста полягає в імплементації цього особливого вміння мислити в правовій площині в усне і писемне мовлення.

Враховуючи той факт, що англомовне писемне мовлення є невід'ємним у роботі юриста, вміння аргументовано викладати свою позицію на письмі є визначальним для навчання англійського аргументованого писемного мовлення майбутніх правників у вищих юридичних закладах освіти. **Аналіз досліджень та публікацій** з зазначеної теми свідчить про те, що іншомовне писемне мовлення завжди було в колі інтересів вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, а саме І. Є. Булах, М. Д. Буш, Е. В. Васильєвої,

Т. В. Глазунової, О. Г. Квасової, М. С. Лавінського, В. Д. Леонського, С. В. Литвина, С. Ю. Ніколаєвої, Л. І. Паращенко, О. М. Середи, В. П. Свиридюка, О. Б. Тарнопольського, D. Byrne, J. Harmer, T. Hedge, R. Marius, P. Master, A. Pincas, J. M. Reid, Ch. Tribble та багатьох інших. Попри те, особливості застосування методу Сократа до навчання англійського аргументованого писемного мовлення залишаються малодослідженими, що й обумовлює наш інтерес та визначає **актуальність цієї публікації**.

Мета статті полягає у визначенні особливостей застосування методу Сократа у навчанні англійського аргументованого писемного мовлення. Мета статті обумовлює вирішення наступних **завдань**:

Визначити особливості застосування «сократівського» методу до навчання студентів юридичного профілю.

Проаналізувати існуючі підходи до навчання іншомовного писемного мовлення, визначити на цій основі найбільш ефективний для навчання аргументованого писемного мовлення.

Окреслити переваги й труднощі у застосуванні методу Сократа до навчання англійського аргументованого писемного мовлення.

Виклад основного матеріалу. Метод Сократа, названий на честь відомого грецького філософа Сократа, – це форма кооперативного аргументованого діалогу між індивідуумами, що базується на запитаннях і відповідях і має на меті стимулювати критичне мислення учасників дискусії. Для них

істина і знання не дані в готовому вигляді, а є проблемою, що вимагає вирішення. Це діалектичний метод, де співрозмовники, відповідаючи на запитання, висловлюють власні судження, тим самим виявляючи своє знання чи, навпаки, незнання.

Метод Сократа – це метод елімінавання (виключення) гіпотез, де ініціатива однієї зі сторін спрямовується на те, щоб стримати співрозмовника, який уявляє себе знавцем. Цей метод орієнтує на самопізнання, на виявлення і з'ясування того, що залишається прихованим та незрозумілим.

Основними складовими сократівського методу по формі є іронія і маєвтика. Маєвтика – грецький термін, який буквально перекладається як «акушерство» чи «повивальне мистецтво», – це дедуктивний прийом, який сам Сократ розглядав як спосіб, що сприяв «народженню» істини в головах співрозмовників, полягає у визначенні понять шляхом виключень, суть якого в протиставленні зовнішнього софістичного знання і внутрішнього філософського, якому навчити не можна, але можна відкрити в собі самому. Сократ ніколи не давав готових відповідей, своїми питаннями та запереченнями він намагався навести співрозмовника на правильні умовиводи й рішення. Так само студенти-юристи, представляючи різні сторони процесу, вчать бачити сильні й слабкі аспекти своїх та чужих висловлень, ставити влучні запитання, аргументовано доводити свою позицію, іншими словами, вчать думати як юристи і відповідно аргументувати свої висловлення.

Виокремлюють п'ять основних кроків «сократівської» бесіди (Vlastos 51):

Співрозмовник Сократа стверджував тезу, наприклад, «Мужність – це стійкість духу», яку Сократ вважав помилковою.

Сократ шляхом загальних визначень вказував опоненту на суперечливість його тези, наприклад, «Мужність – це добре» і «Завзятість без розсудливості – це погано».

Опонент погоджувався із суперечливістю своїх суджень і звертався до Сократа за радою.

Сократ визнавав свої незнання з певного питання, тим самим ставлячи співрозмовника у незручне становище.

Далі Сократ шляхом бесіди, ставлячи запитання, сприяв «зародженню» нової істини в опонента.

Подібні дослідження мають на меті отримання нових удосконалених висловлень, котрі, у свою чергу, також можуть підлягати новим дослідженням. Чітка мета подібних випробувань залишається предметом багатьох дискусій, зокрема, чи є цей метод позитивним і веде до знання, чи все таки негативний і використовується лише для спростування хибних знань (Klagge, Smith).

Тим не менше, теоретичні основи використання сократівського методу для навчання студентів-юристів досить прості: студенти вчать думати і, відповідно, сприймають нову інформацію краще, коли повинні самостійно опрацювати питання, ніж коли отримують готову відповідь від викладача. Влучно поставленні запитання дають можливість студентам краще зрозуміти не лише юридичну проблему, яка є предметом дискусії, а і сам процес юридичного аналізу. Іншими словами, метод Сократа для навчання майбутніх юристів є педагогічним інструментом, який дозволяє не лише набути нові знання, але, і це найголовніше, оволодіти професійною компетенцією «думати як юрист» (Bautista 3-4).

Навчання писемного мовлення має багаторічну історію. Так, існують різноманітні підходи до навчання писемного мовлення, залежно від того, чи викладач хоче, щоб студент зосередився більше на процесі написання (метод-процес) чи кінцевому продукті – письмовому тексті (метод-продукт) (Harmer 257). Перший підхід зосереджує увагу на структурі письмового повідомлення, в той час як другий – націлений на кінцевий результат. Як правило, викадачі, які є прихильниками методу-продукту, не працюють зі студентами під час написання тексту, вони навчають правил писемного мовлення, оцінюючи вже готовий текст. На відміну від методу-продукту, метод-процес дає можливість викладачу «втручатися» в роботу студентів під час процесу написання. Студенти отримують зворотній зв'язок не лише на остаточний варіант, але на кожному етапі. Це дозволяє студентам застосовувати фідбек безпосередньо для роботи з даним текстом, а не з новим непов'язаним завданням. Теоретичним підґрунтям

методу-процесу є те, що студенти пишуть краще, коли не намагаються створити остаточний продукт за одну спробу. Навпаки, кращим результатом буде, якщо увагу зосереджувати на різних завданнях на різних стадіях написання.

В той же час навчання аргументованого юридичного писемного мовлення вимагає від викладача використання технік і прийомів, характерних для навчання не лише писемного мовлення, а й для навчання юридичної аргументації (Jackson 308). Вирішення цієї непрості задачі, на наш погляд, знаходиться зокрема і в площині інтеграції методу Сократа в процес навчання писемного мовлення.

Хоча в класичному варіанті метод Сократа застосовується в усній бесіді, інтеграція його в письмовий процес можлива і, крім того, має свої додаткові переваги. Так, зокрема, професори Гарвардської школи права М.К. Кірні і М.Б. Бізлі зазначають, що використання «сократівського» методу під час навчання аргументованого писемного мовлення дозволяє викладачу зосередити свої зусилля на навчальних потребах кожного студента в тій мірі, яка є неможливою під час усних бесід, так як частина студентів навчається опосередковано, лише спостерігаючи за діалогом викладача і студента. В той час як в процесі навчання писемного мовлення всі студенти беруть активну участь та отримують особистий зворотній зв'язок (Kearney, Beazley 889).

Однак, слід зауважити, що використання методу Сократа для навчання англійського аргументованого писемного мовлення є можливим лише за умови застосування методу-процесу до навчання письма. Ті викладачі, які використовують метод-продукт, не мають змоги вчасно втрутитися в процес написання і надати необхідний зворотній зв'язок, адже остаточний текст вже є завершеним результатом мислення і письма.

Використання методу Сократа під час навчання англійського аргументованого писемного мовлення може відбуватися на різних етапах.

Так, на попередньому етапі (pre-writing stage), коли викладач звертає увагу на правову тематику письмового тексту, доцільно використовувати класичну «сократівську бесіду», дотримуючись структури, описаної вище.

Слід чітко усвідомлювати, що юридичний змістовий компонент займає виняткове місце під час навчання студентів-юристів, адже зміст юридичного тексту має містити юридично достовірну інформацію і виключати протиправні формулювання (Zaiarna 288). Ставлячи «сократівські» питання, критикуючи, викладач стимулює процес мислення у своїх студентів, сприяє усвідомленню юридичної проблеми, шляхи рішення якої їм слід буде знайти в кінці завдання. Важливо продумати питання таким чином, щоб студенти могли працювати над завданням незалежно від викладача.

На відміну від класичного «сократівського» методу під час письма немає можливості обговорити питання. Тим не менше, викладач може імітувати подібний діалог письмово шляхом перевірки «чорнових» проектів. Слід зауважити: викладач не вказує прямо на помилки, а навпаки, за допомогою сократівських питань і критики дає студенту можливість заново обміркувати свою аргументацію, усвідомлюючи слабкі сторони, удосконалити письмовий текст. Парну перевірку робіт студентами також варто заохочувати. Так, студенти юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка свій перший варіант перевіряють у парах. Ця інтерактивна робота дозволяє активізувати діяльність студентів, сприяє процесам логічного мислення, удосконалює аргументоване писемне мовлення, сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Варто зауважити, що на етапі першого написання увагу слід звертати саме на змістовий компонент, а не мовний, щоб концентрація уваги студентів на лексиці і граматиці не відволікала від змісту повідомлення, процесів логічного мислення і аргументації.

Перевірка робіт має велике значення для ефективності застосування методу Сократа. Досконалий зворотний зв'язок слугує ключовим фактором у процесі навчання студентів письма. Так, М. К. Кірні і М. Б. Бізлі зазначають, що написати ефективний зворотний зв'язок може бути на стільки ж складно, як і написати ефективний письмовий текст (Kearney, Beazley 897). Ми маємо прагнути самостійності студента і тому, питання, коментарі викладача під час перевірки мають демонструвати студенту його розуміння матеріалу і наскільки ефективно він доніс його до читача. Зарубіжні

дослідники наголошують на важливості забезпечення студентів об'ємним та особистісним зворотним зв'язком (Dernbach 18). Коментарі викладача мають бути точно визначеними, достатньо детальними, щоб студент міг усвідомити свої сильні та слабкі сторони, оцінити свою роботу, знайти і застосувати необхідні стандарти змісту, формату, стилю.

Висновки. Таким чином, застосування методу Сократа до навчання англійського аргументованого писемного мовлення студентів юридичного профілю дозволяє викладачам критикувати роботи своїх студентів у спосіб, який заохочує студентів брати відповідальність за своє мислення і письмо. Використання «сократівського» методу дає можливість студентам самостійно знаходити відповіді на запитання, вирішувати юридичні проблеми. Студенти вчаться не лише аналізувати проблему, а також аргументовано висловлювати її на письмі, тим самим вони вчаться думати як юристи і писати як юристи, готуючи себе до майбутніх реалій юридичної професії.

Перспективи дослідження. Проведене дослідження розкриває особливості застосування методу Сократа до навчання англійського аргументованого писемного мовлення студентів юридичного профілю і створює необхідну основу для подальших досліджень,

зокрема в аспекті розробки нових методичних моделей навчання англійського аргументованого писемного мовлення студентів юридичного профілю.

References

- Bautista, Lowell. *The Socratic Method as a Pedagogical Method in Legal Education*. Wollongong: University of Wollongong, 2014. Print.
- Dernbach, John C. *The Wrongs of Legal Writing*. Student Law, 1987, 14-31. Print.
- Harmer, Jeremy. *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited, 2001. Print.
- Jackson, Jeffrey D. *Socrates and Langdell in Legal Writing: Is the Socratic Method a Proper Tool for Legal Writing Courses?* California Western Law Review: Vol. 43: No. 2, Article 2. Web. 08 Feb. 2017
- Kearney, Mary K. and Mary Beth Beazley. *Teaching students how to "think like lawyers": integrating Socratic Method with the writing process*. Temple Law Review. Vol. 64. No. 4 (1991): 885-908. Print.
- Klagge, James and Nicholas D. Smith (edd.). *Methods of Interpreting Plato and his Dialogues*. Oxford: Clarendon Press, 1992. Web. 10 Feb. 2017.
- Vlastos, Gregory. *The Socratic Elenchus*, Oxford Studies in Ancient Philosophy I. Oxford, 1983, 27-58. Print.
- Zaiarna, Inna. "Letter of Advice as a Type of English Reasoning Writing of Law Students: Teaching Methods and Techniques." Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Aktualni pytannia derzhavotvorennia v Ukraini» 20 travnia 2016, Kyiv (International Scientific Practical Conference "Current Issues of State Construction in Ukraine", May 20, 2016, Kyiv). Ed. by Hrytsenko I. S. Kyiv: VPC "Kyyivs'kyi universytet", 2016. 287-289. Print.

SOME FEATURES OF THE SOCRATIC METHOD APPLICATION TO TEACHING LEGAL ENGLISH REASONING WRITING TO LAW STUDENTS

Inna Zaiarna

Department of Teaching Ukrainian and Foreign Languages and Literatures, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Foreign Languages Department, the Faculty of Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Abstract

Background: Although the Socratic method, in some form or another, has been the dominant teaching tool for teaching legal reasoning and analysis in most U.S. law schools, it is not generally thought of as a tool for the teaching legal English reasoning writing to Ukrainian law students, and relatively little has been written about its use in that context.

Purpose: The purpose of the analysis is to determine some features of the Socratic Method application to teaching Legal English reasoning writing to law students.

Results: Good writing results from good thinking. It makes sense, then, that tools used to teach good thinking should be combined with tools used to teach good writing when law students are learning how to conduct written legal analysis. Socratic Method is the style of teaching through cases and questions. The professor never explains anything, but instead challenges the student's explanation by questioning the student. If the professor is doing his job well, the questions will further and further refine the student's thinking, exploring nuances that the student didn't initially realize existed.

Integrating Socratic Method with the writing process can make the process of teaching legal English reasoning writing the most effective while combines training of both analytical and written communication skills. The teacher can first follow writing process principles and require the students to complete their writing assignments in a series of focused drafts. Next, the teacher can intervene in the students' thought processes by responding to early drafts with Socratic questions that prompt the students to formulate their thoughts precisely.

Discussion: This study reveals some features of the Socratic Method application to teaching Legal English reasoning writing to law students and creates the necessary background for further research, particularly in terms of developing new models of teaching legal English reasoning writing to law students.

Keywords: Socratic Method, legal English reasoning writing, process approach to writing, legal English, teaching methods and techniques.

Vitae

Inna Zaiarna is a Ph.D. student at Department of Teaching Methodology of Ukrainian and Foreign Languages and Literatures, Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv and Assistant Professor at Foreign Languages Department, the Faculty of Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv. Her areas of research interests include teaching legal English, English reasoning writing, information technologies in education, distance learning and teaching, blended learning and teaching.

Correspondence: izaiarna@gmail.com